

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
з курсу «Давня і середньовічна історія України»
для студентів I курсу
спеціальності 014 «Середня освіта (історія)».

I семестр

1. Поняття «давня історія України», «історія України епохи середньовіччя».
2. Предмет, мета та завдання курсу. Місце курсу у хронологічній схемі історії України. Особливості джерельної бази.
3. Загальна характеристика історіографії історії України давньої і середньовічної доби. Перспективні напрями наукових досліджень.
4. Періодизація історії первісної доби, загальна характеристика періодів.
5. Залюднення території сучасної України в період палеоліту та мезоліту. Стоянки первісних людей. Форми соціальної організації. Релігійні вірування.
6. Вплив умов навколишнього середовища на розвиток людського суспільства в первісну добу.
7. Неолітична революція. Господарська діяльність, формування нових суспільних відносин.
8. Прабатьківщина, розселення та етнічна належність племен трипільської культури. Форми господарської діяльності та побут трипільців. Суспільні відносини, духовність та мистецтво.
9. Енеолітичні племена степової зони України: середньостогівська та ямна археологічні культури: розселення, особливості господарського життя та суспільних відносин.
10. Населення України в період бронзи.
11. Ранній залізний вік на території України: загальна характеристика.
12. Землеробське населення лісостепової зони України та Полісся в добу раннього заліза.
13. Кіммерійці: походження та розселення кіммерійських племен на території України, суспільні відносини, форми господарської діяльності, побут та культура.
14. Скіфи: походження та розселення скіфів у Північному Причорномор'ї, основні етапи скіфської історії, господарство, побут і звичаї скіфських племен.
15. Сармати: проблеми походження, хронологія, соціально-економічний розвиток, духовна культура, історична доля.
16. Причини, основні періоди, етапи та центри античної колонізації Північного Причорномор'я. Політична форма античних міст-держав, організація влади,

господартво, культура, побут колоністів. Роль античної колонізації Північного Причорномор'я в українській історії.

17. Найдавніші писемні відомості про слов'ян в історичних джерелах: Тацит, Птолемей, Пліній Старший.
18. Анти і склавини: розселення, особливості племінної організації, матеріальна і духовна культура, археологічні відповідності
19. Слов'яни в період Великого переселення народів: вторгнення готів, гунів. Слов'яни і Візантія. Аварський каганат і занепад антської державності.
20. Господартво, суспільний лад та соціальні відносини східних слов'ян VII – VIII ст.
21. Світоглядна система та релігійні уявлення східних слов'ян.
22. Структура східнослов'янського суспільства у VII – IX ст. «Літописні племена» – етнотериторіальні політичні утворення. Етнічна та політична сутність «літописних племен».
23. Державотворчі процеси у східнослов'янському суспільстві у VII – IX ст. Виникнення перших племінних союзів: Валінана, Куявія, Славія, Артанія в арабських джерелах. Племінне об'єднання білих хорватів.
24. Полянське племінне князіння та його провідна роль в державотворенні східних слов'ян. Кий – засновник династії Києвичів.
25. Державне об'єднання «Руська земля» у VIII – IX ст. Аскольд і Дир – останні представники династії Києвичів: проблема походження та співправління Аскольда та Дири. Піднесення могутності Русі та її вихід на міжнародну арену. Аскольдове хрещення Русі.
26. Теорії походження Давньоруської держави та їх оцінка в історіографії.
27. Початок володарювання династії Рюриковичів.: дискусійність проблеми.
28. Етапи територіальних змін східнослов'янської поліетнічної держави «Руська земля» у IX – X ст., формування її політичної структури.
29. Основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики князів Русі в кінці IX – останній третині X ст.
30. Русь в період свого розквіту і піднесення (кінець X – середина XI ст.). Основні аспекти діяльності Володимира Великого і Ярослава Мудрого.
31. Хрещення Русі: причини, хід, історичне значення. Історіографія проблеми. Основні аспекти.
32. Правова система і судочинство Русі. «Руська правда». «Устав о рїзах».
33. Тріумвірат як політична форма держави Русь. Посилення міжусобної боротьби в Русі у 70-х роках XI ст.
34. Відновлення та збереження політичної єдності руських земель за князювання Володимира Мономаха та Мстислава Великого.

35. Феодальні з'їзди в XII ст. та їх роль в збереженні внутріполітичної стабільності Русі.
36. Причини удільної роздробленості Русі.
37. Особливості політичного устрою та міжкнязівських відносин в період удільної роздробленості Русі.
38. Київ і Київська земля у XII – XIII ст. Місце Києва й Київської землі в системі розрізнених князівств в час правління: а) Ярополка Володимировича (1132–1139); б) Всеволода Ольговича (1139–1146); в) Ізяслава Мстиславича (1146–1154).
39. Загострення міжкнязівських відносин довкола Києва у 60–70-х рр. XII–перших десятиріччях XIII ст. Спроба Суздаль встановити контроль над Києвом та її провал.
40. Чернігівське князівство у XII – XIII ст.
41. Переяславське князівство у XII – XIII ст.
42. Загарбання земель Південно-Західної Русі та встановлення золотоординського панування. Батієва навала на Русь 1237–1239 рр.
43. Інститути державного правління княжої Русі: князівська влада, князівська рада-дума, віче, князівські з'їзди.
44. Станово-класова структура суспільства. Соціально-економічний розвиток Русі.
45. Церква в політичній системі Русі. Політична і правова традиція православної церкви, принесена на Русь з Візантії. Спроба націоналізації церкви 1051 і 1147 рр.
46. Культура Русі: літописання. література і літературні твори, усна народна творчість. Розвиток освіти і наукових знань. Мистецтво: музика і музичні твори, живопис. Напрями і стилі в архітектурі.
47. Місце культурної спадщини Київської Русі у скарбниці світової культури.

II семестр

48. Політичний розвиток Галицького князівства в кінці XI– XII ст.
49. Волинське князівство у XII ст. Волинський період княжіння Романа Мстиславича (1170–1199 рр.)
50. Утворення Галицько-Волинської держави. Діяльність галицько-волинського князя Романа Мстиславича (1199–1205 рр.).
51. Феодальна війна 1205–1238 рр. Боротьба Угорщини і Польщі за Галицьку землю у 1205–1238 рр.
52. Галич і Галицька земля у політиці чернігівських князів Ігоревичів.
53. Княжіння в Галичі Мстислава Удатного (1218–1228 р.).
54. Боротьба Данила Романовича за утвердження в Галичі у 1228–1245 рр.

55. Політичний та соціально-економічний розвиток Галицько-Волинської держави за правління Данила і Василька Романовичів.
56. Зовнішня політика Данила Романовича. Взаємини Данила Романовича з Золотою Ордою.
57. Взаємини короля Данила з Римською курією. Коронація Данила Романовича.
58. Взаємини Данила Романовича з європейськими державами. Участь Данила Романовича в боротьбі за австрійський престол, русько-польські відносини, боротьба з Литвою і ятвягами у 40–50-х рр. XIII ст.
59. Державницька діяльність Лева Даниловича.
60. Галицько-Волинська держава в час правління спадкоємців короля Данила. Діяльність Юрія I Львовича, Андрія і Лева II Юрійовичів.
61. Галицько-Волинська держава за Юрія II Болеслава Тройденевича.
62. Причини занепаду незалежного Галицько-Волинського князівства та наслідки цієї події для українців як нації.
63. Культура Галицько-Волинської держави. Писемність та освіта. Література і Літописання. Містобудування. Архітектура. Прикладне і образотворче мистецтво.
64. «Оксамитове» литовське проникнення (1340–1363 рр.). Вхідження Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля, Київщини та Переяславщини до складу Литовської держави.
65. Політико-адміністративний статус українських земель у складі Великого князівства Литовського Руського і Жемантійського (середина XIV – початок XV ст.). Головні джерела і розвиток права в українських землях у складі Великого князівства Литовського.
66. Початок польської експансії на українські землі. Дипломатична та військово-політична боротьба Литви і Польщі за галицьку спадщину у 1349–1370 рр. Правління князя Володислава Опольського у Галичині в 1372–1379 рр.
67. Унія Великого князівства Литовського з Польщею 1385 р.
68. Польсько-литовські унії початку XV ст. (Віленська 1401 р., Городельська 1413 р.).
69. Боротьба за збереження незалежності Великого князівства Литовського 1430-1471 рр.
70. Удільні князівства Гедиміновичів на українських теренах та їхня роль в історії Великого князівства Литовського.
71. Обмеження автономії українських удільних князівств та її остаточна ліквідація. Спроби відновити удільний устрій в українських землях (80-ті

роки XV – початок XVI ст.). Змова князів 1481 р., повстання М. Глинського (1508 р.).

72. Становище Галичини й Поділля у складі Польського королівства впродовж XV – I пол. XVI ст. Формування шляхетського стану як провідної суспільної верстви.
73. Зміни в соціально-економічному житті українського населення після входу українських земель до складу Великого князівства Литовського. Зростання панського землеволодіння та феодалних повинностей селян в XIV – першій половині XVI ст.
74. Аграрні відносини у Великому князівстві Литовському. Процес закріпачення українського селянства та його етапи.
75. «Устава на волоки» та її значення.
76. Литовські статuti, та їх вплив на подальше життя українського населення Великого князівства Литовського.
77. Розвиток пізньосередньовічних міст України. Економічне життя міст. Цехове виробництво та його функціонування. Внутрішня та зовнішня торгівля та її вплив на розвиток міст.
78. Поширення магдебурзького права в Україні. Його джерела та особливості.
79. Московсько-литовські війни за українські землі (кінець XV – перша половина XVI ст.).
80. Українські землі у складі Угорського королівств і Молдовського князівства (друга половина XIV – перша половина XVI ст.).
81. Створення Кримського ханату. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Початок татарських походів на українські землі та їх наслідки.
82. Причини та історичні обставини появи українського козацтва. Перші документальні згадки про українське козацтво.
83. Розвиток українського козацтва до середини XVI ст. Джерела формування та поповнення козацтва, його організація та військова справа, заняття, місця дислокації. Перші козацькі ватажки.
84. Виникнення Запорізької Січі та її адміністративно-політичний устрій.
85. Основні тенденції розвитку української культури XIV – першої половини XVI ст.